

Bisaya

Nag-unang Magasin Sa Binisaya

Nobiyembre 1-15, 2019

Karon,
Available na sa
National Bookstores
ug Merriam &
Webster Bookstores
Nationwide!

Mga Sugilanon:

Frankie

Ni Emeterio S. Sumagang

Tigmo

Ni Greg J. Bacus

Artikulo:

**Ang Pagbuntog sa
Tunglo sa Plastik**

Ni William Adan

Balak sa Semana:

Lastiko

Ni Richellet P. Chan

Hulagway ni Wilson Fernandez

**RON
MACAPAGAL**

RON MACAPAGAL

Pangandoy Nga Sundon Ang Tunob ni Jericho Rosales

GIANGKON ni Ron Macapagal, *BidaMan* finalist sa "It's Showtime" nga nabag-ohan pa gihapon siya sa mga nanghitabo sa iyang *acting career* tungod kay na-expose siya karon sa *showbiz*.

Dili pa lang dugay, nakasulod ang pelikula nilang "Cuckoo" isip *finalist* sa Festival Internacional Cinema Figueira de Foz sa Portugal nga gipahigayon kaniadtong Septiyembre 5-10. Ang pelikula kabahin sa mapait nga kasaysayan sa lalaking si Leonardo nga misangpot sa pagkabuang tungod sa nahilagomang trahedyang dihang gipusil sa iyang atubangan ang iyang inahan. Tungod niini, nahimong lisod ang iyang kinabuhi nga miresulta ngadto sa makalilisang nga katapusan.

Bida sa naasoyng pelikula ni Direk Romm Burlat si Ron kinsa usa ka *contract artist* sa Viva Films ug upat ka higayon nang midaog isip Best Actor sa pipila ka *indie filmfest*. Niining tuiga, *recipient* sab siya sa Outstanding Men and Women of the Philippines.

Sa malamposon nga *premier night* sa duha ka pelikula nga gidumala ni Direk Romm nga nag-ulohag "Tickled Pink" ug "Bata-Bata Bakit Ka Ginawa" sa Cinematique niadtong Septiyembre 20, matod sa bag-ohanong aktor nga maoy damgo niya nga makabaton ug teleserye sa ABS CBN. Matod niya:

"Iyon talaga ang pangarap ko po, ang magkaroon ng teleserye. Kung bibigyan ng chance, gusto ko po makatrabaho sina Joshua Garcia at Janella Salvador, iyon pong sa 'Killer Bride'. Kasi magaling si Joshua, at si Janella isa siya sa hinahangaan ko po ngayon."

Unsa kaha kon kalit siyang ingnon sa ABS CBN nga paapilon siya sa "Killer Bride"?

"Ay, naku, hindi ko po alam, baka magtatalon ako sa tuwa, baka umiyak pa nga po ako sa tuwa. Kasi matagal ko na pong dream iyon," mapahiyomong sulti ni Ron.

Dugang pa niya, *"Sana po bago matapos ang taon, kahit masali lang po ako sa isang teleserye sana."*

Sa mga artista karon, si Jericho Rosales maoy gusto niyang sundon ang mga tunob. *"I have always admired the acting skills of Jericho Rosales."*

Besides his

acting career, I also love the way he lives his adventurous life."

Sa pelikula, *game* ba siyang magpa-sexy?

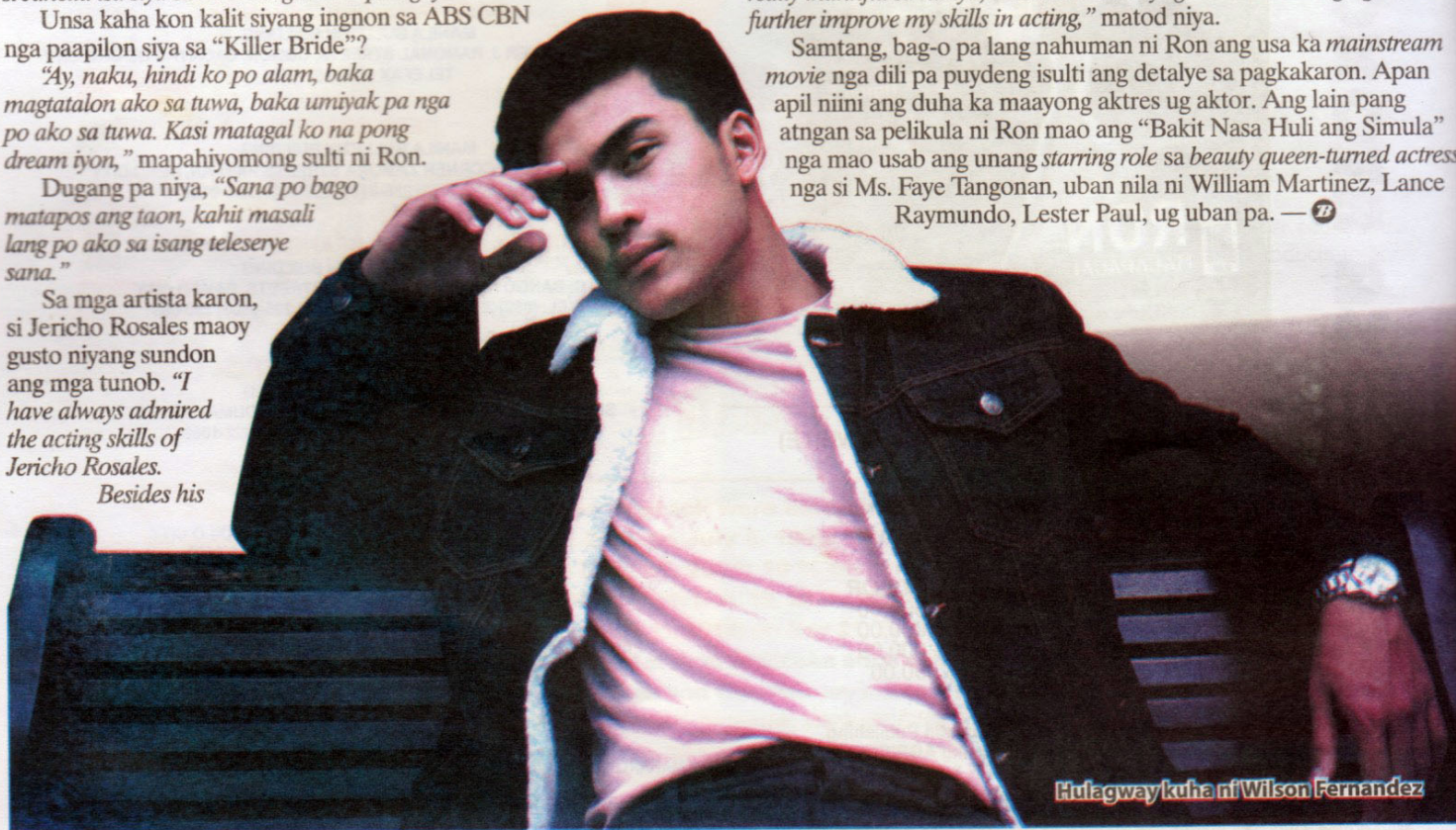
"Iyong sexy movie... well, I would say na ngayon ay no po. Kasi, may parang goal ako, na parang like John Llyod Cruz at Jericho Rosales nga po, iyon ang peg ko po, iyong mga movies nila the very dramatic, na magpapakita ng emosyon. Pero okey lang naman po sa akin iyong topless. Actually, may ginawa na po ako, bale pumasok siya sa mainstream, pero hindi pa po puwedeng sabihin. Nakagawa na rin po ako ng mainstream, I've done two movies po with Regal Films, iyong 'Wild and Free' nila ni Derrick Monasterio at Sanya Lopez at 'Time And Again' nina Enzo Pineda at Winwyn Marquez."

Mihatag siya og gamayng patilaw sa pelikulang "Tickled Pink" starring Ron, Chin Soriano, Ailla Nolasco, ug Migz Paraiso ug sa "Bata-Bata Bakit Ka Ginawa" nga gisalmotan nila ni Ron, Fiona Yang, Clarissa Milne, ug Derrick Llyod Pua.

"Magkaiba yung role ko sa dalawang movie, medyo mature yung role ko sa 'Bata-Bata Bakit Ka Ginawa', kumbaga sa physical feature. The movie is all about family and reconciliation. Same as 'Tickled Pink', although mas iba iyong setting. Ang role ko naman dito ay isang mayaman. It's about reconciliation, iba-iba kami, may mayaman, may taong religious... Iyon, it's about relationships, separation, adoption, and reconciliation."

Mapasalamaton usab si Ron sa manedyer niyang si Direk Romm. *"I have always worked with Direk Romm for a long time and I am really thankful sa kanya, because he always gives me challenging roles to further improve my skills in acting,"* matod niya.

Samtang, bag-o pa lang nahuman ni Ron ang usa ka *mainstream movie* nga dili pa puydeng isulti ang detalye sa pagkakaroon. Apan apil niini ang duha ka maayong aktres ug aktor. Ang lain pang atngan sa pelikula ni Ron mao ang "Bakit Nasa Huli ang Simula" nga mao usab ang unang *starring role* sa *beauty queen-turned actress* nga si Ms. Faye Tangonan, uban nila ni William Martinez, Lance Raymundo, Lester Paul, ug uban pa. — **TR**

Hulagway kuha ni Wilson Fernandez

sulat-panaw

Ni MERIAM GUMANID LAMBERTE

Talagsaon nga Panaw sa Mindanao

Ang matahom nga floating restaurant sa Lake Sebu.

(Kataposang Bahin)

MABULOKON kaayo ang karatula nga misugat sa among panan-aw nga adunay gipatik nga Punta Isla Lake Resort. Human matino sa *guard* kon unsa ang among tuyo, dali niya nga giablihan ang halapad nga *gate* ug gigiyahan ang akong bana sa *parking area*. Daghan og atraksiyon ang maong dapit. Adunay mga *floating restaurant* diin ila kang halaran sa ilang tradisyonal nga *T'bolilance* ug busgon ang imong mata sa maanindot nga pasundayag.

Nasayran ko nga ang Lake Sebu man liay ang dapit diin naoy gitawag nila og *some of finest tilapia*. Kanyahay ra nga ang lang lanaw daghan kaayo og mga *fish pen*.

Ang tinuod,

naglagot kos akong bana sa dihang nag-order siya og inun-onan nga tilapya.

“Ngano pod tahay kana man imong giorder? Ngano ba, wa pa ka kakaon og inun-onan?”

“Sagdi god lamang, para pod lahi ba.”

Gikan sa Payag Ilang-Ilang, natataw sa akong panan-aw

ang Lake Sebu. Apan daghan pa gihapon ang pangutana nga nagdagan-dagan sa akong utok. Kon itandi sa Leyte, makadaghan nga higayon ko na makita ang Lake Danao, ug ikapanghambog ko ang kalimpiyo sa dapit, ang katin-aw sa tubig— tubig nga puyde kaayo nimong kaligoan nga dili ka mabalaka nga pangatlan kas imong lawas. Apan ang Lake Sebu, nakita ko nga lubog kini daw lapokon ug dili gayod mamahimong kaligoan. Nasubo ko sa maong reyalidad.

Ang lamian nga buko-halo-halo nga mahimayaon kaayo sa dila.

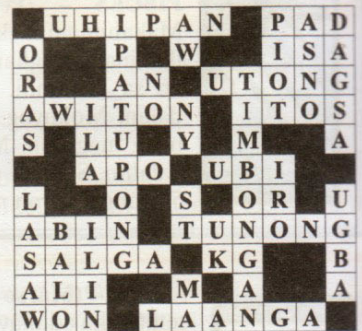
DICTIONARY OF CEBUANO LOANED WORDS

--Bb--

- baryabol, (Eng.) simp. of (see) baryable
- baryable, (Sp. *variable*) variable; changeable
- baryasyon, (Sp. *variacion*) variation, variance
- baryo, (Eng. *barrio*) suburb (formerly a group of people under a cabeza). Also (see) **balangay**
- basabalak, (basa + balak) poetry reading
- basahon, 1. reading material such as magazine, books, newspaper etc. 2. to read; will read
- basar, (Sp. *bazar*) bazaar; marketplace. Also (see) **tiyanggi**
- base, (Sp. *base*) 1. basis; foundation; starting place of. 2. base, as military base
- base militar, (Sp.) military base
- basiliko/a, (Sp. *basilico/a*) an oblong church usually with a nave higher than its aisles
- basilo, (Sp. *bacilo*) bacillus
- basilus, (Eng.) var. of **basilo**
- basiyo, (Sp. *vacio*) empty, containing nothing
- basket, (Eng.) 1. a kind of receptacle. 2. a shortened variation for basketball
- basketbol, (Eng.) basketball
- baso, (Sp. *vaso*) glass; drinking glass
- basta, (Sp. *basta*) provided that; just as it is; a word signifying irritation or disgust; enough
- basta-basta, unimportant; inconsequential; with the negative "dili" as in "Dili basta-basta", it means very important
- bastante, (Sp. *bastante*) sufficient; enough
- bastardo, (Sp. *bastardo*) bastard (illegitimate child); hybrid
- baston, (Sp. *baston*) cane; walking stick
- bastonero, (Sp. *bastonero*) 1. maker of walking stick. 2. band leader or orchestra conductor. 3. an ulisi player or fighter
- bastos, (Sp. *basto*) 1. ill-mannered; impudent; rude; impolite. 2. in playing cards: the club card
- basuka, (Sp. *bazuca*) bazooka
- basura, (Sp. *basura*) garbage; trash
- basurero (Sp. *basurero*) garbage collector
- bat, (Eng.) bat, as in baseball bat
- bata, (Sp. *bata*) 1. a loose-fitting house dress; an overcoat worn over the clothes when relaxing in the house; bathrobe. 2. whole period of childhood. 3. baby; child, or the state of being a child
- bata-bata, 1. pupil of the eye. Syn. **tawo-tawo**. 2. protégé. 3. aide-de-camp; aide. 4. considered or treated as a child. 5. comparatively younger
- batakang balaod, constitution; fundamental law
- batalyon, (Sp. *batallon*) battalion
- batel, (Sp. *batel*) 1. poop boat. Syn. **tundaan**. It also refers to a large outrigger boat used for fishing and cargoes
- bateriya, (Sp. *bateria*) battery
- Batikano, (Sp. *Vaticano*) Vatican; the state and official residence of the Roman Catholic Pope
- batikola, (Sp. *baticola*) crupper; a looped strap that goes under a horse or carabao's tail. It helps secure in place the saddle or harness. Syn. **pangikog**
- batil, (Sp. *batir*) mix; beat; scour
- batintin, (Sp. *batintin*) gong. Also **batingting**
- batirol, (Sp. *batidor*) chocolate pot; a pot used for making chocolate drink.
- baton, (Eng. *baton*) 1. the wand used by music conductors. 2. to take care of a child, parent, animal, etc. 3. to possess, to bear, to keep.
- batos, follower; supporter; adherent
- batse, (Sp. *bache*) air pocket; rough spot. Syn. **libaong**
- batsikurno, same as **pitsikurno**
- batsoy, bachoy, a dish made out of noodles, sliced meat and spices
- batuta, (Sp. *batuta*) baton, nightstick. Syn. **bunal**
- batya, (Sp. *batea*) wicker tray; laundry tub; wooden basin. Syn. **duwang**
- baul, (Sp. *baul*) trunk; chest. Syn. **kaban**
- bawo, (Sp. *ballo*) 1. widower; widow. 2. I don't know, as in "bawo lang...". 3. to be frustrated, disappointed, especially if a well anticipated event is canceled. Syn. **palaw**. 4. swordfish; garfish. var. of **balo**

(Pasidaan: Kining maong kapulongnan naglakip lang sa mga pulong hinulaman sa Binisaya diin ang matag entri gisundan sa etimolohiya (anaa sulod sa parenthesis) o gigikanang pulong. Mga minugbo: Sp. - Spanish, Eng. - English, Lat. - Latin, simp. - simplified o gipasayon, pl. - plural.)

Binalay ni
MAR MAÑUS, JR.
5168 Basak-Iba,
Lapulapu City

PABABAG:

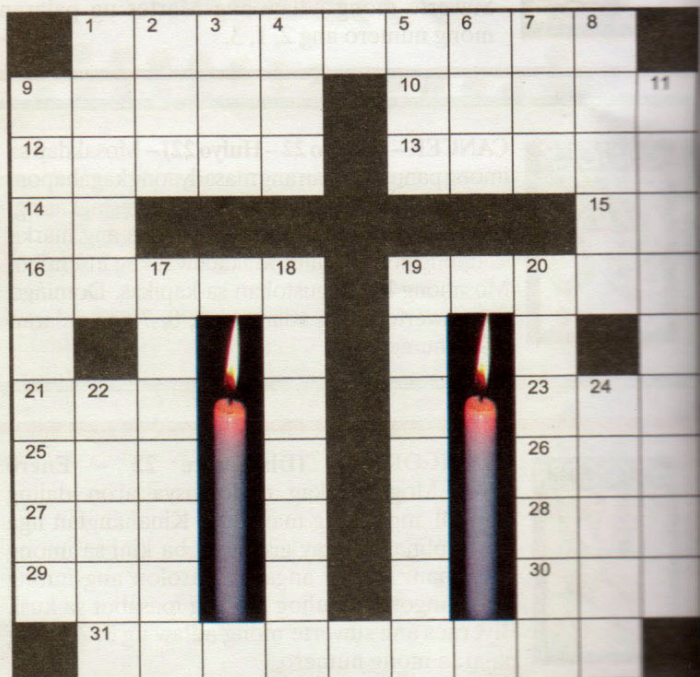
1. Sam-ang; sementeryo
9. Ang gipahinungdan sa kasaulogan matag Nobiyembre 2
10. Tanom (Tagalog)
12. Puga
13. Patas-i; bingati
14. Sangpit sa inahan
15. Minubo sa santo o dalan/kalye (Iningles)
16. Lakipi
19. Ayaw gamaya
21. Itom sa nukos, kugita o kamatang
23. National Karate Institute
25. Oo (English)
26. Sama; ingon; amgid
27. Office Business Application
28. Partner ni Adan
29. Sangpit sa inahan
30. Sangpit kang Linda
31. Pangadyean (ang minatay) og siyam ka adlaw o gabii

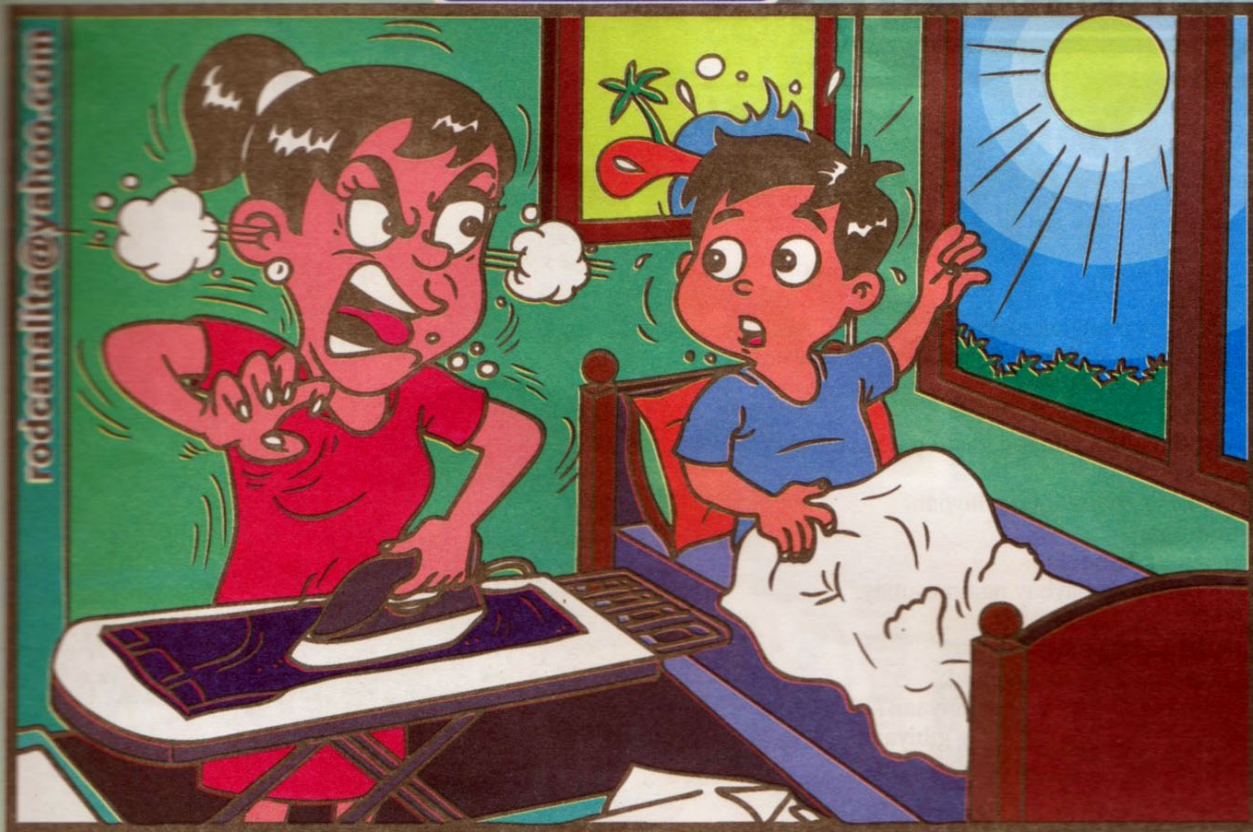
PAUBOS:

1. Dakong pagkahiwa
2. Pagbuhis og dugo (sa yutawhan)
3. Ighahapak sa bola sa

HUBAD SA MIAGI

- baseball
- 4. Ahensiya sa pamugas kaniadto
- 5. --- Atihan sa Aklan
- 6. Karon o unya
- 7. Babayeng balaan
- 8. Tunoran sa patay o minatay
- 9. Utlanan sa kinabuhi
- 11. Mipanaw o mibiya na sa dayon
- 17. Dili ipalangan
- 18. Ihipos o ipundo na ang sakyanan
- 19. Mananambal nga babaye
- 20. Komon nga pagadad-on sa mangadto sa sam-ang
- 22. Ngalan o angga sa lalaki
- 24. ----li-; butang o bahandi sa namatay

ANG ADLAW

Naudtohan sa pagmata ang batang si Oking. Ug aron di makasab-an sa iyang inahan, nagpaaron ingnon kining sayo pa.

Oking: Hala, gasayo mag subang ang Adlaw, Nay. Alas singko imedyo pa apan hayag na kaayo. Ngano kaha?

Nanay Iska (misingka): Nahadlok na ang Adlaw nga mabunalan sa iyang nanay kay ma-late sa eskuylahan.

APRONIANITO F. MIRAMON
Talisay, Santander, Cebu

OKEY RA

Sa altar sa simbahan, duha ka kaslonon ang ming-atubang sa pari nga mokasal nila... Gitana-w sa pari ang lalaki. Unya, may gihunghong siya sa babaye...

Pari: Magpakasal ka niya? Katiguwang na ana!

Babaye: Mikagiw man god si Abloy nga maoy akong pamanhonon, Padre. Pero, okey ra ko nga ang lolo niya ang mopuli!

LAMBERTO G. CEBALLOS
Cawayan, Dalaguete, Ce bu

ANG NAKAAPAN

Tadoy: Nalisoan na gyod si Apyong sa turnilyo. Tiaw mo bay magtabi man nga siya dang usa!

Asyot: Wa man nay kaso. Bisan kinsa mahimo mang magtabi nga siya ra.

Tadoy: Lagi. Apan may nakaapan.

Asyot: Unsa man ang nakaapan? Tadoy: Samtang magtabi, maminaw man sab god siya sa iyang gitabi!

LAMBERTO G. CEBALLOS
Cawayan, Dalaguete, Cebu

TINUOD

Si Budoy nga nagbitbit og bag misulod sa usa ka dakong department store sa ilang lungsod. Gisitar siya sa sekyu...

Sekyu: Unsay sulod sa imong bag?

Budoy: Bomba.
Sekyu: Kon joke

nang imo, mapreso ka! Budoy (miabli sa bag): Tinuod ning ako, Nyor. O, bomba ni sa hangin. Nagbiseklita man ko. Pangandam ni kon mohiyos ang ligid!

LAMBERTO G. CEBALLOS

ANG SILOT

Usa ka asawa ang mipasaka og kaso sa iyang bana kay ang naulahi may gipakaslan nga batan-on ug maanyag nga babaye...

Huwes: Kevin, nasayod ka ba kon unsay silot kon mahukman ka nga sad-an sa krimen nga bigamy?

Kevin: Yes, Your Honor. Mag-antos ko nga dunay duha ka ugangang babaye nga mokontra nako!

LAMBERTO G. CEBALLOS
Cawayan, Dalaguete, Cebu

Lastiko

“Pangandam na kay manglakaw na ta!”
 sangpit ni Lola samtang akong gilítani ang *ten-twenty*,
 naglakang-lakang sa lastikong gigunitan sa akong mga
 kaduwa;
 Gibiyaan nako sila kinsa kanako gusto pa untang
 makighagwa,
 Ako silang gipasina, giatubang, gihiwian.
 Ug si Lola miingon:
 “Dagkoti unya ning kandela.
 Pag-ampo nga naa silay baybay nga masubay.”

Pipila ka tuig ang minglabay,
 sa akong mga pangutana, ako nagaid:
 Kinsa nga sila? Ang mibiya o ang gibiyaan?
 Kinsay dagkotan? Ang mibiya o ang gibiyaan?
 Kinsa ba gayod ang akong ampoan?

Ang mga lastiko minghagtos
 Si Lola ug ako ra gayod sa akong handurawan.

RICHELLET P. CHAN
 Metro Manila

Sa Sunod Gula

Balak Agulo sa Handurawan

*Kaliboang kaadlawon nga matugnaw, / Ang
 Lolo moy nabalawah / kay dinagaang sa
 Lola moy gihikaw...*

Sugilanon Kamatayon Sa Agus II
 Hydroelectric Plant

*May misteryo ang iyang kamatayon—
 misteryo nga bawnon niadtong mga
 nanaghandom...*

Sugilanon Ang Akwaryom Ko Ug Ang
 Apophis Ni Dr. Estepan

*Matapos na ang kalibotan. Apan ang
 iyang kalibotan wala matapos...*